

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Anvendelse, tilgængelighed og barrierer for fremstilling og anvendelse af kompost.

Kontinuerlig tildeling af god kompost er entydigt godt for vores landbrugsjord. Kompost forbedrer jordfrugtbarheden og styrker jordens dyrkningsegenskaber, øger jordens evne til at binde og stille næringsstoffer til rådighed for afgrøderne, forbedrer jordens fysiske egenskaber og giver føde til det gavnlige mikroliv i rodzonen. Desuden findes store mængder restbiomasse der er velegnet til at anvende til kompost. F.eks. haveparkaffald. Imidlertid er der også nogle hindringer ift. håndtering, pris og regulering der gør at kompost ikke anvendes i særligt stort omfang.

Når vi laver og udbringer kompost sikre vi, at kulstof og næringsstoffer i tungt omsættelig biomasse og organiske materiale stabiliseres og ikke tabes unødigt ved lagring og udbringning. Stort set al organisk materiale kan bruges til kompost. For at få en god komposteringsproces og en god kompost, blandes forskellig typer biomasse og organisk stof der komposteres sammen. Kompost kan dog også godt være fremstillet f.eks. af ren Have-parkaffald.

Fremstilling, biomasse og substrater.

Kompost fremstilles ved at oplægning i miler hvor biomassen omsættes under iltrige forhold. Kompost blandes af hhv. næringsrig organisk materiale, grøn plantebiomasse og strukturgivende brune plantebiomasse. Den bedste kvalitet fås ved at blande 50-60 pct. brun træstofholdig biomasse, 30-40 pct. grøn biomasse og gerne også 10-20 pct. let omsættelig og næringsrig biomasse. Den let omsættelige og den grønne biomasse er vigtig for at sikre en optimal omsætning i komposteringsprocessen og giver en god næringsstofsammensætning og et lavt C/N forhold i den færdige kompost. Den træstofholdige biomasse giver struktur og sikre, at der er den nødvendige ilt til rådighed til komposteringsprocessen i hele milen.

Der er forskellige biomasse der er egnede til de forskellige fraktioner:

- Brun biomasse kan hentes typisk fra fraktioner af neddelte have- og parkaffald, træflis fra skov, pileflis, afklip fra læhegn, bark, afklip fra brak eller naturarealer, men halm og andre restbiomasser f.eks. tang eller materiale fra grødeskæring er også velegnede .
- Grøn biomasse kan komme fra slæt af græs, kløver, afgrøderester eller efterafgrøderester, eller grønt afklip fra f.eks. rekreative områder, parkanlæg eller naturarealer.
- Let omsættelig/næringsholdig organisk materiale kan være mad- og grøntsagsaffald, biogødning (spildevandsslam), husdyrgødning som fast møg, dybstrøelse, gylle eller organiske restprodukter fra fødevarerindustrien.

Skal komposten anvendes på økologiske areal anvendes substrater der står på Økologivejlednings bilag 2, hvorfor f.eks. spildevandsslam ikke må anvendes.

Barrierer ift. adgang til og anvendelse af kompost fra alternative substrater og biomasse i landbruget.

De to væsentligste forhindringer for at kompost anvendes i større omfang er:

- pris på kompost udbragt i marken ift. gødningsværdi særligt i udbringningsåret
- regler for udnyttelse af kompost i kvælstof og fosforregulering ift. den reelle gødningsværdi af tildeling

Adgang til substrater og biomasse:

Anvendelse af kompost hæmmes betydeligt af, at værdien af næringsstofferne i komposten knapt dækker omkostninger til udbringning, indkøb eller fremstilling af kompost. Gevinsten kommer over tid, ved moderat stigende merudbytter. På lidt længere sigt vil det øget kulstofindhold i jorden også forbedre

regnestykket væsentligt. Det er vigtigt at minimere omkostninger og tidsforbrug mest muligt, hvis man vil bruge kompost. Det fordrer en så simpel og nem adgang til substrat, fremstilling og udbringning som muligt. Det mest oplagte og billigste biomasse, at anvende i kompost er haveparkaffald fra den kommunale indsamling. I Danmark indsamles ca. 800.000 tons affald med en næringsstoffressource på 2200 tons kvælstof, 900 tons fosfor og 3900 tons kalium. Haveparkaffaldet håndteres og forarbejdes forskelligt i kommunerne. Men typisk opdeles affaldet i flere fraktioner. Regulære træstykker udsorteres og bruges som brændsel, mens grene og afklip, findeles til strukturmateriale og fin stof der er velegnet brun biomasse til kompostering. Nogle kommunerne fremstiller kompost, mens de fleste afsætter den rå biomasse til jordbrug eller gartneri til kompostering der. Udover havepark affald kan (brun) biomasse også findes fra flis fra skovbrug eller dyrkning af pil eller poppel. Indkøb af skov eller pileflis er pt. ikke rentabel. Men kan flis hentes fra marginaljord på egen bedrift (fra pil, poppel eller læhegn osv.), er det rentabelt at anvende det til at lave kompost.

Krav om regulering af næringsstoffer i kompost

Kompost og haveparkaffald er fra 2022 kategoriseret som 'anden organisk gødning' og er derfor omfattet gødningsreglerne for kvælstof- og fosforgødning. Det er nyt da kompost ellers har været kategoriseret som et jordforbedringsmiddel uden gødningsvirkning.

Ændringen betyder at både fosfor og kvælstof i kompost og haveparkaffald skal oplyses og medregnes i gødningsregnskabet. Det begrænser i fremadrettet muligheden for at anvende kompost. Da der sjældent er plads til kompost i fosforlofter eller kvælstofkvote, når anden gødning med reel gødningsværdi naturligt prioriteres på bedrifterne fremfor kompost.

Kvælstof

Når kompost kategoriseres som anden organisk gødning betyder det at tillægges en gødningsværdi. For anden organisk gødning er der et udnyttelseskrav på 40 %. Det overstiger i højgrad den reelle gødningsværdi af kompost. Udnyttelseskravet kan reduceres, såfremt leverandøren eller landmand kan dokumenterer dette. Dokumentation herfor beror på kompostens C/N-forhold. God kompost har typisk et relativt lavt C/N forhold, og derfor kan udnyttelsesprocenten ikke reduceres. Udnyttelseskravet på 40 % omfatter kompost generelt. Det skal dog bemærkes at for havepark affald skelnes mellem komposteret have- og parkaffald hvor udnyttelseskravet er 40 %, mens 'rå' have- og parkaffald, der leveres neddelt, som finstof, strukturmateriale eller mv. har et udnyttelseskrav på 0. Udover udnyttelseskravet skal kvælstof i kompost medregnes også reglen om maksimalt at udbringe 170 kg total N pr ha harmoniareal.

Fosfor

Havepark kompost defineres som anden organisk gødning og har et fosforloft på 30 kg pr hektar.